

**БЮЛЛЕТЕНЬ**

---

**Материалы «круглого стола»**

**МЕХАНИЗМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ  
ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВЕННОСТИ**

**Днепровский центр  
социальных исследований  
2001**

## ВСТУПЛЕНИЕ

Одним из основных признаков гражданского общества является постоянное взаимодействие органов государственной власти и местного самоуправления при решении множества проблем, волнующих общество. Становление демократии, как показывает зарубежный опыт, неразрывно связано с активным участием граждан в деятельности общественно-политических организаций. Такие организации, будучи активными в избирательный период, не должны также самоустраняться от политической жизни в периоды «политического затишья». Акцент в своей деятельности они должны переносить на местный и региональный уровни, поскольку население постоянно интересуется не только важными общегосударственными проблемами выборов президента и парламента, но и вполне земными повседневными заботами своего дома, микрорайона и города. Для этих организаций возникает своеобразное поле деятельности, в которое они должны включить и местные органы власти.

В Украине переход от тоталитарной к демократической системе проходит весьма противоречиво, что объясняется силой инерции старых советских традиций, слабой стратификацией общества, несбыточностью многих демократических ожиданий. Общественные организации только начинают осознавать свои реальные возможности, свое место в политической системе, органы власти только привыкают к тому, что надо учитывать мнение населения и согласовывать свои действия с горизонтальными общественными структурами и как можно прозрачнее проводить свою повседневную работу, а население только-только начинает осознавать необходимость личного участия в решении своих же проблем, причем не столько в противостоянии с властью, сколько в согласованных и конструктивных действиях вместе с ней.

Вполне естественно, что новые для нашего населения демократические элементы и процедуры взаимодействия уживаются медленно, преодолевая нерешительность одних и сопротивление других. Но эти процессы уже необратимы.

Настоящий бюллетень основан на материалах проведенного Днепровским центром социальных исследований «круглого стола» и экспертного опроса «Механизмы взаимодействия власти и общественности», в котором приняли участие руководители местных отделений общественных организаций и политических партий, государственные служащие, ученые, журналисты днепропетровских СМИ. Они высказали свои точки зрения на процессы становления взаимовыгодного сотрудничества между органами государственной власти и местного самоуправления с общественными организациями в Днепропетровском регионе, обозначили их актуальные проблемы и предложили основные пути их преодоления, поделились имеющимся положительным опытом. По-друге, простежувшись тенденція до об'єднання зусиль неурядових аналітичних організацій задля моніторингу суспільно-політичної ситуації, зокрема під час виборів. У вересні 2004 року п'ять потужних українських соціологічних кампаній (Київський інститут міжнародної соціології, Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, центр «Соціальний моніторинг», центр «Социс», фонд «Демократичні ініціативи») створили консорціум для проведення опитувань виборців, які взяли участь у голосуванні (exit-poll) під час першого та другого турів президентських виборів 2004 року. В ході дослідження відразу після голосування буде опитано 50 тис. чоловік, що забезпечить його максимальну репрезентативність.

Чи будуть зберігатися такі тенденції у середовищі українських «мозкових центрів» покаже час. Втім, не викликає сумніву той факт, що саме президентські вибори 2004 року стануть лакмусовим папірцем у визначенні ролі та місця неурядових аналітичних центрів у суспільно-політичному житті України.

# **Механизмы взаимодействия власти и общественности**

## ***Результаты экспертного опроса***

В середине марта 2001 года Днепропетровский центр социальных исследований провел экспертный опрос на тему «Механизмы взаимодействия власти и общественности». Целью данного исследования было выявление эффективности взаимодействия институтов государственной власти с общественностью на региональном уровне. В качестве экспертов в опросе приняли участие представители органов местного самоуправления и государственной власти, руководители областных и городских отделений политических партий, руководители региональных общественных организаций, журналисты, научные работники. В опросе приняло участие 50 человек, выборка репрезентовала экспертов по профессиональному признаку. (10 государственных служащих, 10 руководителей партий, 10 руководителей общественных организаций, 10 журналистов, 10 научных работников.

Задачами исследования были: 1). Выявление экспертами степени влияния общественного мнения на органы власти при принятии ответственно важных решений; 2). Определение экспертами наиболее эффективных форм воздействия на власть общественностью региона; 3). Оценка экспертами степени влияния конкретных институтов демократии на формирование демократических ценностей в современном украинском обществе; 4) Оценка экспертами эффективности влияния партийных организаций на принятие решений органами государственной власти в Украине в целом и Днепропетровском регионе. Оценка деятельности конкретных политических партий в регионе; 5). Оценка степени влияния общественных организаций на органы власти в регионе и государстве в целом. Выявление эффективности общественных организаций как инструмента взаимодействия власти и общественности; 6). Оценка эффективности массовых акций при воздействии на органы власти; 7). Определения целесообразности проведения реформы местного самоуправления 8). Определение степени демократизации современного украинского общества в целом.

Для Экспертов была составлена анкета состоящая из 20 вопросов. Вопросы были поставлены исходя из задач исследования.

В первых трех вопросах эксперты дали свою оценку степени влияния общественного мнения на органы власти при принятии ответственно важных решений.

На первый вопрос «Как вы считаете, учитывается ли общественное мнение при принятии решений органами государственной власти?» ответы экспертов распределились следующими образом: **Да, учитывается–14%, Нет, не учитывается-18%, Учитывается иногда-68 %.**

На второй вопрос «Способно ли общественное мнение влиять на процесс принятия решений органами государственной власти?» эксперты ответили следующим образом: **Да, способно – 34%, Нет, способно – 10%, Только в некоторых случаях – 56%.**

На третий вопрос: «Как Вы считаете, какой из нижеперечисленных органов власти в большей или меньшей степени руководствуется общественным мнением при принятии решений органами государственной власти?», эксперты ответили так:

| <i>Название<br/>института</i>      | <i>Полностью<br/>руководствуется</i> | <i>Иногда<br/>руководствуется</i> | <i>Вообще не<br/>руководствуется</i> | <i>Затрудняюсь<br/>ответить</i> |
|------------------------------------|--------------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------------|---------------------------------|
| <b>Администрация<br/>резидента</b> | <b>2%</b>                            | <b>46%</b>                        | <b>30%</b>                           | <b>22%</b>                      |
| <b>Кабинет<br/>министров</b>       | <b>2%</b>                            | <b>52%</b>                        | <b>26%</b>                           | <b>20%</b>                      |
| <b>Верховный<br/>совет</b>         | <b>10%</b>                           | <b>56%</b>                        | <b>20%</b>                           | <b>14%</b>                      |
| <b>Облгосадми-</b>                 | <b>6%</b>                            | <b>46%</b>                        | <b>38%</b>                           | <b>10%</b>                      |

|                        |            |            |            |            |
|------------------------|------------|------------|------------|------------|
| <b>нистрация</b>       |            |            |            |            |
| <b>Областной совет</b> | <b>11%</b> | <b>55%</b> | <b>16%</b> | <b>18%</b> |
| <b>Городской совет</b> | <b>13%</b> | <b>60%</b> | <b>17%</b> | <b>10%</b> |
| <b>Районные советы</b> | <b>8%</b>  | <b>42%</b> | <b>34%</b> | <b>16%</b> |

В четвертом вопросе экспертам было предложено определить наиболее эффективные формы воздействия на власть. Для этого перед экспертами был поставлен вопрос «Какие из форм воздействия на власть, на Ваш взгляд, наиболее эффективны?», были предложены следующие варианты ответов, из которых эксперты должны были выбрать три варианта: Проведение выборов, референдума - 22,4%, Участие в работе политических партий - 17,6%, Участие в работе общественных организаций – 8%, Акции протеста (митинги, забастовки, акции гражданского неповиновения) - 24%, «Общественные экспертизы» принимаемых решений - 8,8%; Совместные консультации - 12%; Затруднились ответить - 7,2%.

В пятом и шестом вопросам эксперты оценили, как влияет проведение выборов и референдумов на формирование демократических ценностей в современном украинском обществе. Для этого им были заданы вопросы «Как Вы считаете, влияет ли проведение выборов на формирование демократических ценностей в обществе?» и «Как Вы считаете, влияет ли проведение референдумов на формирование демократических ценностей в обществе?». Влияние выборов на формирование демократических ценностей эксперты оценили так: «Да, влияет» - 40%; «Нет, не влияет» - 15%; «Влияет частично» - 45%.

Относительно влияния референдумов на формирование демократических ценностей ответы экспертов распределились следующим образом: «Да, влияет» - 27%; «Нет, не влияет» - 30%; «Влияет частично» - 41%; «Затруднились ответить» - 2%.

В седьмом вопросе, эксперты определили наиболее эффективную для развития процесса демократизации избирательную систему. На вопрос «Какая из избирательных систем, на Ваш взгляд, наиболее эффективна для развития процесса демократизации в Украине?», эксперты ответили следующее: «Мажоритарная» - 4%;

«Пропорциональная» - 36%; «Смешанная» - 50%; «Ни одна» - 5%; «Затруднились ответить» - 5%.

В восьмом и девятом вопросе эксперты дали свою оценку степени влияния партий на органы власти на общегосударственном и региональном уровне. Ответы на вопросы «На Ваш взгляд, насколько высока степень влияния партий на принятие решений органами власти в Украине?» были следующими: «Очень высокая» - 11%; «Не достаточно высокая» - 67%; «Не оказывают никакого влияния» - 20%; «Затруднились ответить» - 2%.

Относительно оценки степени влияния партий на региональном уровне ответы экспертов в вопросе «На Ваш взгляд насколько высока степень влияния партий на принятие решений органами власти в регионе?» были следующими: «Очень высокая» - 4%; «Не достаточно высокая» - 39%; «Не оказывают никакого влияния» - 57%.

В девятом вопросе эксперты выразили свое отношение к партийной принадлежности госслужащих. На вопрос «Как Вы считаете, должен ли госслужащий являться членом какой-либо из партий?» эксперты ответили так: «Должен обязательно» - 4%; «Должен, но не обязательно» - 26%; «Не должен» - 29%; «Это не существенно» - 39%; «Затруднились ответить» - 2%.

Одиннадцатый вопрос был задан с целью выяснения эффективности современных украинских партий как инструмента влияния общества на власть. На вопрос «Как Вы считаете, современные украинские партии являются эффективным инструментом влияния общества на власть?» эксперты ответили следующими образом: «Да, являются» - 10%; «Нет, не являются» - 40%; «В некоторых случаях» - 50%.

В двенадцатом, тринадцатом и четырнадцатом вопросах экспертам было предложено оценить деятельность конкретных политических партий, их активность при взаимодействии с органами власти, а также при решении местных проблем. Для оценки опрашиваемым было предложено выбрать пять вариантов ответов (пять партий). В вопросах анкеты были перечислены 40 партийных организаций и варианты ответов «Другие», «Ни одна из партий». (Ниже перечислены партии, которые выбрали эксперты, остальные получили 0%)

При ответе на вопрос «Какая из местных партийных организаций, на Ваш взгляд, наиболее политически активна?»

(Деятельности какой из местных партийных организаций Вы дали бы наиболее высокую оценку).» ответы респондентов распределились следующим образом: РУХ (Удовенко) - 9,4%; КУН - 0,6%; УРП - 2%; ДемПУ - 3%; КПУ - 20,2%; СПУ - 9%; СелПУ - 0,6%; Аграрная партия - 0,6%; Партия коммунистов большевиков - 2,4%; СДПУ(о) - 10%; Демократический союз - 1,2%; ЛПУ (о) - 0,6%; ПЗУ - 1,2%; НДП - 16,2%; Молода Украина - 0,6%; УНР (Костенко) - 7,4%; Женская объединенная - 1,2 %; «Батьківщина» - 4%; Собор - 2,4%; «Трудовая Украина» - 2,4%; Яблоко - 1,2%; ПРП - 0,6%; Ни одна из партий - 4,1%.

В ответе на вопрос «Какие из нижеперечисленных партий, на Ваш взгляд, проявляют наибольшую активность в сотрудничестве с органами власти?» мнение респондентов было следующим: РУХ (Удовенко) - 11,4%; ДемПУ - 6%; СДПУ (о) - 15%; КПУ - 4,2%; СПУ - 1,2%; СелПУ - 0,6%; Аграрная партия - 5,4%; НДП - 25,2%; Молода Украина - 1,8%; УНР (Костенко) - 1,8%; Женская объединенная - 2,4%; «Батьківщина» - 0,6%; ПСПУ - 0,6%; «Красивая Украина» - 0,6%; Демократический союз - 6,6%; ЛПУ (о) - 1,2%; ПЗУ - 1,2%; «Трудовая Украина» - 7,2%; Яблоко - 0,6%; Партия регионов - 1,9%; Ни одна из партий - 1,8%.

На вопрос - «Какие из нижеперечисленных партий, на Ваш взгляд, принимают наиболее активное участие в решении местных проблем?» респонденты ответили так: РУХ (Удовенко) - 12,8%; УРП - 0,8%; ДемПУ - 1,6%; КПУ - 13,6%; СПУ - 6,4%; Аграрная партия - 2,4%; Партия коммунистов большевиков - 3,2%; СДПУ (о) - 7,2%; Демократический союз - 0,8%; Партия регионов - 0,8%; НДП - 14,%; Молода Украина - 0,8%; УНР (Костенко) - 4,8%; Женская объединенная - 1,6%; СелПУ - 0,8%; «Батьківщина» - 1,6%; «Красивая Украина» - 0,8%; Собор - 0,8%; «Трудовая Украина» - 4,2%; ПРП - 0,8%; УПС - 0,8%; Всеукраинская черномыльська - 2,4%; ПЗУ - 3,2%; Ни одна из партий - 13,8%.

В пятнадцатом, шестнадцатом и семнадцатом вопросах эксперты оценили степень влияния общественных организаций на принятие решений органами власти в на государственном и региональном уровне, а также оценить эффективность общественных организаций как инструмента взаимодействия власти и общественности.

На вопрос - «Какова степень влияния, на Ваш взгляд, общественных организаций на принятие решений органами власти в

Украине?» ответы респондентов были следующими: Оказывают высокое влияние - 2%; Оказывают посредственное влияние - 60%; Не имеют никакого влияния - 38 %.

Степень влияния местных общественных организаций на принятие решений органами власти в регионе в вопросе «Какова степень влияния, на Ваш взгляд, местных общественных организаций на принятие решений органами власти в регионе?» эксперты оценили так: Оказывают высокое влияние - 2%; Оказывают посредственное влияние - 62%; Не имеют никакого влияния - 31%; Затруднились ответить - 5%.

По поводу эффективности общественных организаций как инструмента взаимодействия власти и общественности в вопросе «Можно ли, на Ваш взгляд, считать общественную организацию эффективным инструментом взаимодействия власти и общественности?» ответы экспертов были следующими: Да, можно - 23%; В некоторой степени - 50%; Нет, нельзя - 21%; Другое - 2%; Затруднились ответить - 4%.

В восемнадцатом вопросе экспертам было предложено оценить эффективность различных массовых акций на власть с этой целью был задан вопрос «Как Вы считаете, какие из нижеперечисленных массовых акций наиболее эффективны при воздействии на власть?». В результате были получены следующие ответы: Забастовки-34%; Митинги- 16%; Демонстрации-16%; Погромы-6%; Голодовки-6%; Другое-3%; Не считаю ни одну из подобных акций эффективным методом воздействия-19%.

В девятнадцатом вопросе эксперты высказали свое мнение относительно реформы местного самоуправления и ее возможного влияния на процесс усовершенствования механизмов взаимодействия власти и общественности. На вопрос «Как Вы считаете, может ли проведение реформы местного самоуправления усовершенствовать механизмы взаимодействия власти и общественности?» эксперты ответили следующим образом: Да, может-55%; Нет, не может-6%; Может но не существенно-32%; Другое -2%; Затруднились ответить-5%.

Двадцатый вопрос был поставлен с целью определения экспертами принципов демократии, которые уже утвердились в государстве на сегодняшний день. Для этого опрашиваемым были предложены 11 вариантов ответов, из которых можно было выбрать три возможных принципа (ценности демократии). В вопросе «Какие

принципы демократии, на Ваш взгляд, уже утвердились в Украине?» ответы экспертов распределились следующим образом: Свобода политического выбора-22%; Права человека-4%; Разделение властей-6,5%; Свобода слова-6,5%; Плюрализм мнений-27%; Подчинение меньшинства большинству-6,5%; Гарантии безопасности для меньшинства-4%; Толерантность-1,3%; Ни один-12,9%; Затруднились ответить-9,3%

### ***Выводы исследования***

Результаты опроса показывают, что на сегодняшний день влияние общественного мнения на деятельность власти не достаточно высокое: только треть экспертов (34%) считают, что общественное мнение способно влиять на принятие решений органами власти. Большинство же респондентов (68%) считают, что общественное мнение принимается во внимание властью только в некоторых случаях, а 10% уверены в неспособности общественного мнения влиять на принятие решений органами власти.

В отношении к конкретным институтам власти и местного самоуправления можно сказать, что эксперты весьма пессимистично оценивают их способность воспринимать общественное мнение как ведущий мотив принятия решений. По мнению экспертов, все без исключения органы власти только иногда руководствуются общественным мнением при принятии ответственно важных решений. Немало экспертов высказали мнение о том, что органы власти вообще не руководствуются мнением общественности в своей деятельности, и очень низкий процент экспертов высказался за то, что перечисленные органы власти полностью руководствуются мнением общественности. (Смотрите таблицу вопроса №3).

Поэтому не случайно большинство экспертов видит в акциях протеста эффективный инструмент воздействия на власть. В сумме 81% опрошенных считает акции протеста эффективным методом воздействия и только 19% не считают подобные акции целесообразными и эффективными. Более того, акции протеста опрошенные считают наиболее эффективным способом воздействия на власть 24,4% и только после них следуют проведение выборов, референдумов-22,4%, участие в работе политических партий-17,6% и

общественных организаций-8%, совместные консультации-12% и «общественные экспертизы»-8,8%.

Современные украинские партии и общественные организации, по мнению экспертов, не являются на сегодняшний день институтом, способным эффективно влиять на органы власти. Только 11% опрошенных считают партии способными повлиять на власть при принятии решений на общегосударственном уровне, а на региональном - только 4% экспертов. В целом же эксперты оценивают степень влияния партий на власть «как недостаточно высокую» (на общегосударственном уровне-67%, в регионе-39%), а 20% считают, что партии вообще не оказывают никакого влияния на власть в государстве и 57% высказались за то, что партии не имеют никакого влияния в регионе. Подобную оценку эксперты дали и деятельности общественных организаций. Так, 60% высказались за то, что общественные организации оказывают посредственное влияние на принятие решений органами власти в стране, а 38% высказались за то, что общественные организации не оказывают вообще никакого влияния, и только 2% посчитали общественную организацию способной оказывать высокое влияние. Подобное же отношение эксперты высказали и по поводу влияния общественных организаций на власть на региональном уровне, только 2% считают общественную организацию способной оказывать высокое влияние, 62%-оказывать посредственное влияние и 31%-считает, что общественные организации не имеют никакого влияния на власть.

Низкая оценка роли партий и общественных организаций в развитии политического процесса получила свое отражение и подтверждение в оценке предпочтительной для Украины избирательной системы. Половина экспертов высказалась за сохранение существующей смешанной избирательной системы, только треть (36%) согласны на пропорциональную систему, а 4% оказались сторонниками мажоритарной системы. (10% вообще посчитали этот вопрос не существенным).

При оценивании активности местных отделений политических партий эксперты отдали предпочтение левым партиям – КПУ - 20% и СПУ – 9%. Партии центристской ориентации заняли второе место – НДП – 16% и СДПУ(о) – 10%, НРУ набрал 9%, и УНР – 7%. Остальные партии получили от 0 до 4%.

Примерно так же эксперты оценили и усилия партий по решению местных проблем: НДП – 14%, КПУ – 13%, НРУ – 12%,

СДПУ(о) – 7%, СПУ – 6%, УНР – 5%. Остальные признаны пассивными наблюдателями – они набрали от 0 до 3%.

Центристские партии лидируют в сотрудничестве с местными органами власти: НДП – 25%, СДПУ(о) – 15%, Трудовая Украина – 7%. Немного уступают правые – НРУ – 11%, а остальные опять остались пассивными наблюдателями.

«Лидерами мнения», как видим, оказались НДП, СДПУ(о), КПУ, СПУ, НРУ и УНР. Все остальные, как им это ни печально видеть, являются малозначимыми карликами.

В отношении успешности развития демократии, утверждения ее принципов и институтов в Украине 13% экспертов ответили отрицательно, а 9% затруднились ответить что-либо конкретное. Среди положительных ответов на вопрос о том, какие демократические принципы утверждаются в Украине, считаются – плюрализм мнений – 27%, свобода политического выбора – 22% , разделение властей, свобода слова и подчинение меньшинства большинству – набрали по 6,5%, права человека и гарантии безопасности для меньшинства – по 4%, терпимость к инакомыслию – 1%.

Определенные надежды на изменение отношений между властью и обществом эксперты возлагают на проведение реформы местного самоуправления. В том, что она принесет положительные результаты, уверено 55%, а еще 32% считают, что она приведет к несущественным улучшениям.

Общим выводом проведенного исследования можно считать необходимость дальнейшего развития диалога между органами власти и общественностью для формирования институтов правового государства и гражданского общества.

# **Роль партій і громадських організацій в налагодженні ефективної взаємодії між владою і громадськістю в регіоні**

**А.П. Пащенко,**  
*голова обласної організації  
Демократичної партії України*

На перший план поставлю риторичне запитання: в якій мірі і чи взагалі можлива конструктивна взаємодія на регіональному рівні між партійними осередками і владою, а також - який їх вплив на громадськість.

Протягом 10 років незалежності Україна і українці не спромоглися виробити єдиний національний продукт, який заклав би основи побудови громадського суспільства. А значить – і неухильний розвиток демократії, вдосконалення взаємовідносин (законодавчо) всіх гілок влади, надання реальної можливості впливати населенню (а, значить, і відповідати) на формування вказаних структур.

Відійшовши на загальнодержавному рівні від мажоритарної системи виборів з практично 100%-им використанням адмінресурсів, ми спромоглися перейти на змішану, яка практично не дала змоги виключити даний ресурс і цим нівелювала суть змішаної системи, тому що регіональна адміністративна еліта вирішувала, хто переможе по мажоритарним округам і який партії чи блоку включити зелене світло. Дивлячись на такий перебіг подій і визначивши для себе “хто в даному будинку господар”, населення в більшості своїй віддавало перевагу чиновнику.

Не маючи законодавчої можливості формувати або впливати на формування виконавчих гілок влади на регіональних рівнях, партійні організації і їх представники поставлені в умови вторинності, практичної відсутності важелів впливу на роботу і рішення адміністрацій. Незначний політичний ресурс представників політичних організацій також не підвищує їх значимість серед населення.

В країні склалась парадоксальна ситуація. Зареєстровано понад 100 партій. Деяким партіям по 8-10 років. А політична еліта до цього часу не сформувалася. Ті клани і бізнесові холдинги, які

відповідають задекларованим ідеологіям, складно віднести до політичної еліти. Поки що в них на першому плані бізнес.

До того часу, поки законодавчо не буде вирішена роль партій на регіональному рівні, розраховувати на конструктивну співпрацю з владою складно. Не маючи достатніх важелів впливу на владу, регіональні партійні організації приречені на недостатню підтримку населення. Деякі зрушення відбуваються на рівні діяльності депутатів від партій. Але їх незначна частина, до того ж відсутність конструктивності і послідовності в діях комуністів зводять нанівець і цю діяльність.

На даний час влада є самодостатньою. Практично всі важелі впливу на регіон і населення знаходяться в їх руках. Це призводить до політичного різнобою, прийняття не завжди відповідальних рішень і корупції за відсутністю контролю з боку населення.

В 1999 році ДемПУ підтримала Л.Кучму не президентських виборах, взявши цим моральну відповідальність за виконавську вертикаль обраного Президента. Навесні 2000 року обласна організація направила подання Президентові і голові обласної адміністрації про невідповідність займаний посаді одного з керівників районної адміністрації, але не отримала ніякої відповіді. В цьому році від нашої організації в обласну Раду було направлено листа про необхідність бути присутнім на сесії обласної Ради, на що отримала негативну відповідь. Ці сумні реалії відносин партії і влади.

Хоча можна констатувати, що вже почали з'являтися перші паростки діалогу, який зможе привести до конструктивної співпраці влади і партійних організацій. Це – створення політичних і громадських рад при адміністраціях, проведення круглих столів на актуальні теми. З'явилося бажання більше зрозуміти один одного, знайти точки дотику між владою і партіями.

На Дніпропетровщині давно визріла необхідність створення дієвого, політично визначеного і конструктивного блоку. Блок “Наш вибір – Леонід Кучма!” свою функцію виконав. Сьогодні потрібно переходити на більш якісний рівень як політичної відповідальності, так і конструктивізму в створенні і роботі реального блоку.

Ті гасла, які проголошувалися на протязі існування незалежної України радикально налаштованими партіями, як зліва, так і справа, посіяли в людей невіру. Тому основою по створенню блоку повинні стати демократичні цінності, де на першому плані

завжди буде громадянин, девізом – “Сильний регіон – сильна Україна!”, а всі зусилля направити на розбудову свого регіону.

Щоб це відбулось, політичним лідерам і владі необхідно зайняти громадянську позицію в своїй діяльності.

Ми підійшли до тієї критичної межі, коли в країні практично неможливо втілювати демократичні цінності, як і побудову самої демократичної України.

## **Механизмы взаимодействия власти и политических партий**

**О.Г. Арабули,**  
*заместитель председателя Женской  
народной партии (объединенной)*

Хочу сразу разграничить понятия «политическая партия» и «общественная организация», т.к. считаю, что это разные вещи. Остановлюсь на взаимодействии политических партий и власти.

Всем известно, что объединение граждан в политические партии происходит с конечной целью: прийти к власти. Это возможно через те или иные выборы. Поэтому взаимодействие политических партий и власти стоит рассматривать через призму выборов. Поскольку выборы разные, то и взаимодействие происходит по разному. Например, президентские выборы 1998 года прошли с широким использованием админресурса. Накала страстей во взаимодействии партий и власти не наблюдалось. То же самое можно сказать на довыборах мера г.Днепропетровска, а также довыборах в облсовет по 16 округу.

Учитывая, что предвыборная компания по выборам в парламент 2002 г. уже началась, политические партии активно вступили в борьбу за доступ к админресурсу пытаются его восполнить своей оппозиционностью к власти. Чем больше неприятностей они доставят власти, тем больше голосов они наберут, т.к. протестные настроения в Украине увеличиваются. В данном случае о народе забывают и те и другие.

Я считаю, что для улучшения отношений между партиями и властью на данный период считаю, что все должны делать шаги навстречу друг другу. При этом все время помнить о народе Украины. Нужно идти на взаимные компромиссы, возможно путем личных контрактов. Положительным шагом со стороны власти стало создание при городском голове и председателе облгосадминистрации консультативно-политических советов представителей политических партий и представителей власти. Власть идет навстречу. Партии должны отвечать. Какие следующие шаги должна сделать власть для улучшения взаимодействия:

1. Поставить в равные отношения все политические партии путем финансирования из местных бюджетов, подведя под это законодательную базу.

2. Делегировать полномочия партиям в области планирования, управления общественной инициативой, мониторинга общественного мнения.

3. Упростить доступ к чиновникам, того или иного ранга для решения партийных вопросов.

4. Общаться с представителями партий более системно, использовать их потенциал для решения проблем.

В ответ политические партии должны заниматься не только выборами, но и помогать власти заниматься местными проблемами. От митингов и шумихи перейти к конструктивной работе, принимать активное участие в работе созданных политических советов при мере города и губернатора области.

**ДАВАЙТЕ НЕ ЗАБЫВАТЬ, ЧТО ЗА НАМИ СТОИТ НАРОД!**

# **Эффективность деятельности местных общественных организаций и их роль во взаимодействии власти и общественности**

**Майя Лебедева**

*представитель пресс-центра*

*Комитета избирателей Украины*

Сегодня общественные организации являются связующим звеном между народом и органами власти, политическими деятелями, своего рода «связующей нитью» между нуждами индивида и властными институтами. Их деятельность помогает органам власти определять те взгляды которые им следует принимать во внимание.

Общественные организации обычно способствует активации участия граждан в политической жизни участие в работе любой общественной организации может способствовать развитию навыков политической деятельности. Если органы власти учитывают интересы наиболее представительных и влиятельных общественных организаций это ведет к более высокому уровню взаимопонимания политике и обществе, что снижает социальную напряженность, позволяет решать назревшие проблемы в неконфронтационной манере.

Деятельность общественных организаций в определенной мере определяется уровнем политической культуры в стране и самих организаций, развитостью правового общественного сознания.

Основная функция общественных организаций - это артикуляция требований, обеспечение необходимой информацией по конкретным вопросам, обеспечение согласия заинтересованных лиц с решениями политического руководства, воздействие на те или иные «рычаги власти». В связи с этим, большое значение имеет воздействие на общественное мнение. При демократическом режиме оно близко к косвенному воздействию на органы государственной власти. Информирование населения также является одним из методов воздействия на общественное мнение. Соответствующий подбор информации, способы ее подачи могут выработать у людей такого отношения к конкретному вопросу, в котором нуждается заинтересованная группа. Сегодня всеми признается бесспорным тот

факт, что группы интересов являются неотъемлемым элементом свободной демократии – ведь в каждом обществе существуют весьма различные интересы и мнения. Общественно-политические организации наряду с государством и партиями – сегодня является одним из важнейших институтов политической системы Украины.

## **Правовое обеспечение взаимодействия власти и общественности**

**Светлана Торопчина-Агалакова,**  
*вице-президент Ассоциации потребителей,  
сопредседатель Ассоциации защиты  
потребителей жилищно-коммунальных услуг  
в г.Днепропетровске, адвокат*

Правовая база, регулирующая взаимоотношения власти и общественности в Украине есть и немалая. К сожалению, эту базу не многие умеют использовать, и одной из причин указанного является всеобщая правовая неграмотность. Если же взять соответствующие нормативные акты и умело ими пользоваться, то эффективность деятельности общественников значительно повышается.

Кратко об указанной правовой базе:

- Нормы Европейской конвенции по правам человека, которая с 11 сентября 1997 г. является частью нашего национального законодательства и на которую следует чаще ссылаться ст.ст.9,10,11;
- ряд великолепных норм Конституции Украины, которая является Законом с большой буквы и законом прямого действия, что означает возможность непосредственно опираться на ее нормы во всех правоотношениях: ст.ст.3,1,15,19,21,23,34,35,36,37.

- конечно же, нормы основного закона в данной сфере – Закона «Об общественных организациях в Украине».
- Закон «О местном самоуправлении в Украине» – ст.ст.3,4,8,9,10,13,15;
- Закон «О местных государственных администрациях» – ст.ст. 37,38;
- Закон «О профессиональных союзах» и др.

Работникам общественных организаций, партий и т.д. следует открыть и внимательно прочесть данные статьи, что позволит в дальнейшем успешно добиваться защиты прав и законных интересов, как организации в целом, так и ее членом.

Поскольку, уже около 10 лет и плотно работаю в общественных организациях, хотела бы озвучить основные причины большинства проблемных:

- 1) отсутствие поддержки со стороны государства;
- 2) неотрегулированная законодательная база;
- 3) непрофессионализм;
- 4) несогласованность в действиях общественников: разьединенность, споры, конфликты.

Ответ на вопрос Чернышевского «Что делать?» очевиден (попунктно):

- Государству следует пересмотреть свое отношение к общественным организациям и принимать все меры для их поддержки. Весь общественное движение, как показывает мировой опыт, - огромная сила, и если государство будет ее использовать, это окажется бесконечно полезным для государства, которое, как известно (как провозглашено в нашей конституции) существует, в первую очередь, для блага своих граждан.

- Следует изменить те нормы законодательства, которые гласят о том, что общественные организации существуют только за счет собственных средств и разработать нормы, регулирующие формы и возможности финансирования общественников со стороны государства. В целом ряде стран мира так и происходит, я хорошо знаю о таких примерах в

Германии, в Польше. В Варшаве я была в прекрасном, хорошо оснащенном офисе Федерации потребителей Польши, которая финансируется из государственного бюджета и проводит огромную полезнейшую работу — в частности, мне показали книги, брошюры, буклеты, просвещающие и помогающие потребителю на все случаи жизни, которые они сами издают, развивающие и обучающие игры для детей и т.д. В Германии есть известный во всем мире независимый потребительский журнал «ТЕСТ», без которого не одна хозяйка не выходит за покупками. Он издается «Штифтунг Варентест» — организацией, также финансируемой государством.

Профессионализм — первейшее направление в работе, поскольку, знание — это, действительно, сила! Кроме того, необходимо привлекать в свои ряды юристов, адвокатов, которые помогут организации грамотно работать, в правовом русле. Очень много (90, если не все 100%) проблем в общественных организациях — от правовой безграмотности и неумения себя защитить.

Хотелось бы отметить важный момент в законодательстве, также играющем серьезную роль в слабом влиянии общественности на деятельность органов власти, о котором мы говорили сегодня по результатам опроса, проведенного ДЦСИ. Это отсутствие в нашей нормативной базе нормы, в соответствии с которой государство при принятии нормативно-правовых актов обязано считаться с общественными организациями. Результат налицо: нормативные акты принимают кто угодно, только не сами потребители, для художников — только не сами художники, а чиновники от культуры, в защиту журналистов — только не журналисты, для медработников — не медработники, и т.д. Конечно же, общественники выступают со своими предложениями, проектами, протестами, замечаниями, однако нигде не написано, что эти предложения в обязательном порядке должны быть учтены и согласованы с общественными организациями.

Следует шире и активнее взаимодействовать со СМИ, с помощью которых может оказано огромное влияние и на власть, и на граждан, на сознание общества, его политику и т.п.

Активнее использовать имеющуюся законодательную базу. Как маленький пример: такие нормы, как общественные слушания, общественный совет при городском голове, которые уже внедряются в Днепропетровске. Быть активнее, занимать активную жизненную позицию.

Общественным объединениям обязательно следует объединяться, объединяться и еще раз объединяться! Объединяться друг с другом (ну это просто неприличное количество одних и тех же по сути общественных организаций, партий, в одних и тех же городах), объединяться с властью – ВСЕ ВМЕСТЕ МЫ СИЛЬНЕЕ.

## **Опыт взаимодействия ветеранских организаций Днепропетровска с властью**

**П. М. Васильев,**  
*председатель*  
*Днепропетровской городской*  
*организации ветеранов Украины*

В подлинно демократическом обществе партии и общественные организации имеют решающее значение в деле стабилизации и общественной жизни, но только при условии, если они представляют, в большинстве своем, интересы абсолютного большинства членов этого общества.

Важное место в жизни нашего общества занимают ветеранские организации города. Это большой отряд умудренных боевым, трудовым и жизненным опытом людей, прошедших тяжелейшую войну, послевоенный период напряженного труда по восстановлению разрушенного войной

народного хозяйства, испытавших радость побед в войне и труде, успехов детей и внуков в учебе, работе, творчестве.

Но то, что случилось на закате их жизни – развал Великой державы, всеобъемлющий кризис во всех сферах человеческой жизни, обнищание большей части граждан Украины, как и всех так называемых "суверенных" государств на постсоветском пространстве – нанесло ветеранам войны и труда неожиданный нокаутирующий удар по их образу жизни, жизненным ориентирам, нравственным ценностям. И все это многожды усугубляется абсолютной бесперспективностью в жизни их детей и внуков. Это приносит им еще более нестерпимую боль.

Их убеждает в бесперспективности наша повседневная жизнь. Чего стоящего можно ожидать, если в стране более 100 политических партий, тысячи общественных организаций, бесчисленное количество конфессий и жирующее меньшинство преуспевающих богачей сомнительного происхождения. И каждый гнет свое. В довольстве живет сегодня около 10%, из них 3% - "хозяева", 7% - обслуга и охрана, а 90% - сводят концы с концами. О каком согласии и балансе интересов при таком раскладе в обществе может идти речь? Тем более, если из этих 90% - 60% нищенствуют.

Нищета – это наихудшая, наиподлейшая форма унижения человеческого достоинства. И это реальность бытия нашего, сегодня...

Еще Ж.-Ж. Руссо утверждал, что в обществе, в котором есть люди, готовые продать душу свою или тело из-за беспросветной нищеты другой, незначительной части этого общества, имеющий капитал, чтобы этот "товар" купить, никакого порядка, справедливости и, тем более, согласия не может быть. С этим невозможно не согласиться...

В обществе, в котором одного сытого окружает 9 голодных, добра не жди. Что мы с вами ежедневно и наблюдаем: убийства, грабежи, насилия и в жизни, и на ТВ (кино), в прессе.

Л. Н. Толстой утверждал: все, что объединяет людей – это добро и красота, а что разъединяет – зло и безобразие, источником которых является частная собственность.

Власть, если она считает себя демократической, должна опираться на общественные организации, учитывать общественное мнение, выразителем которого они являются... Но на какую из них опереться власти? Если на ту, которая нанимает эту власть с помощью капитала, по американской технологии, то это не будет соответствовать интересам большинства – бедствующих в нищете и безработье. И тогда эта власть не будет пользоваться поддержкой большинства, сколько бы наши СМИ не старались убедить людей, что жизнь улучшается, что у нас много свободы, каждый волен делать, что ему заблагорассудится, что у нас соблюдаются "права человека" – это фомка для взлома международным империализмом внутренних дел благополучных демократических государств, не желающих принимать "американский образ жизни" (Куба, Югославия, все постсоветские "суверены")... И все это изобретено в США – "светочи демократии" по оценке наших демократов-перестройщиков, а по сути покровителя международного терроризма в мировом масштабе. Это пора понять... Вспомните Гренаду, Панаму, Чили, Ирак, Ливию и др. За последние годы вооруженные силы США принимали участие более, чем в 250 военных конфликтах погибло более 20 миллионов человек... Везде, где льется кровь людская, остаются следы зловещих янки.

Глубокое понимание действительного положения дел в игре мы как неотъемлемая частица этого мира должны понять, что главным содержанием работы власти, партий и общественных организаций – забота о благополучии наших граждан, особенно детей и стариков, и о безопасности государства, а значит – боеспособности и боеготовности Вооруженных Сил... Это и есть главная общегосударственная идея.

Ветераны войны и труда, их организации на всех уровнях, этим проблемам придают главное внимание: заботы о правовой

и социальной защите ветеранов и о воспитании патриотически настроенной молодежи...

При этом мы просим всех участников встречи и представителей власти бережно относиться к нашей славной, трагической и героической истории, вести решительную борьбу с ее фальсификацией. А этого у нас, к сожалению, хоть отбавляй. И что обидно – этим неблагоприятным делом занимаются титулованные в советское время "ученые" историки. Особенно стараются обелить "подвиги" ОУН-УПА, приравнять их к тем, в чью спину они стреляли, - к воинам Советской Армии.

Им следовало бы помнить призыв Сервантеса: "лживых историков казнить, как фальшивомонетчиков".

## **ЖУРНАЛІСТИ ТА ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ У КОМУНІКАТИВНОМУ ЛАНЦЮГУ "СУСПІЛЬСТВО" – "ВЛАДА"**

**Валерій Дрешпак,**  
*заступник генерального директора  
Дніпропетровської обласної  
державної телерадіокомпанії*

Проблема формування ефективної комунікативної політики органів державної влади та місцевого самоврядування, насамперед, на засадах відкритості, толерантного діалогу влади і суспільства стає нині особливо актуальною. Зараз більше, ніж коли-небудь, довіра до влади залежить від ступеня її відкритості з громадськістю. Інформація, що адресується владою суспільству, повинна бути правдивою і своєчасною.

Загалом проведення відкритої комунікативної політики органами влади ми можемо розглядати і як важливий аспект здійснення усієї державної інформаційної політики України, серед головних напрямів якої є забезпечення доступу громадян до інформації.

У той же час комунікативний процес, як такий, що обов'язково має зворотний зв'язок, мусить передбачати, як це не парадоксально, і ефективний доступ влади до інформації про суспільство.

Важливим посередником у цьому комунікативному ланцюгу є засоби масової інформації. Через них джерело інформації (а ним може бути як владна структура, так і власне громадськість) має можливість передати своєму реципієнту необхідний обсяг інформації, у відповідальній формі, з визначеним змістом. У цьому контексті нам видається важливим елемент, що поєднує джерело – посередника (носія) – реципієнта. Цей елемент - кодування та декодування послання. Спроектуювши ці поняття на пересічні, зрозумілі всім речі, ми маємо можливість сформулювати їх як аспекти майстерності роботи журналіста та фахового сприйняття ЗМІ держслужбовцем. Маємо на увазі важливість точного, неупередженого подання фактів, опису суспільних явищ журналістом та адекватне ситуації, критичне (самокритичне) сприйняття цих повідомлень службовцем.

Розглянемо означені питання у практичній площині.

Роль журналіста (засобу масової інформації) як своєрідного кодувальника послань за векторами "суспільство – влада" чи "влада – суспільство" полягає у його високому професіоналізмі, відповідальному ставленні до подачі фактів.

Необ'єктивна інформація, як і незрозумілий (чи неприйнятний) для реципієнта стиль подачі, лексика повідомлення однаково шкодять і суспільству, і владі, знижують ефективність комунікацій ЗМІ. Літератури з цієї проблеми – практичних посібників, журнальних та газетних статей – видається нині чимало, проводяться тематичні семінари, курси (у тому числі, за участю міжнародних фондів). Тому можливість для журналіста вдосконалити свою роботу, поліпшити кваліфікацію є.

Наскільки ж ця можливість реалізується в колективах окремих ЗМІ, регіонів – питання інше.

Що ж стосується державних службовців, то у цій ситуації особливо важливе значення мають:

- правова платформа співробітництва (знання законів, чіткі договірні умови – за Законом "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової

інформації", уміння застосувати у конфліктній ситуації, насамперед, правові норми, а не силовий тиск, тощо);

- особистий аспект (як становиться до ЗМІ керівник організації; хто відповідає за зв'язки із ЗМІ в організації; який його статус в організації; яке ставлення до нього працівників ЗМІ; тощо);

- фахово-кваліфікаційний аспект (наскільки професійно побудована ця робота в організації; кого залучено до співпраці із ЗМІ; тощо).

Питання про фаховий рівень службовця, відповідального за зв'язки зі ЗМІ, не випадкове. Засоби масової інформації із задоволенням працюватимуть з тими службовцями, котрі говоритимуть з ними "їх мовою" і розумітимуть сказане ЗМІ.

Так само службовцям не слід ставити себе над ЗМІ. З позиції сили таку тонку сферу, як зв'язки з громадськістю, вибудувати сьогодні надто важко, іноді навіть неможливо. Наполегливість (за необхідності - жорстокість) тут слід поєднувати із розумінням проблем ЗМІ.

Саме в такому плані має здійснюватися навчання (підвищення кваліфікації) службовців, більшість яких загалом розуміють необхідність нових підходів до роботи з громадськістю у сучасних умовах.

Така навчальна робота ведеться, зокрема, у Дніпропетровському філіалі Української академії державного управління при Президентіві України. Розроблено і видано у 2000 році посібник "Засоби масової інформації в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування", які отримав хороші відгуки як з боку науковців, так і службовців-практиків.

### ***Кілька висновків.***

Ефективність комунікативного процесу між суспільством і владою багато в чому залежить від рівня особистих та фахово-кваліфікаційних характеристик журналіста і державного службовця, котрі залежно від напрямку комунікації можуть грати ролі джерела або кодувальника чи реципієнта або кодувальника інформаційного послання.

Важливе значення тут має кваліфікація цих персон, їх готовність працювати у ролі ланок комунікативного ланцюга "суспільство" – "влада".

Для поліпшення ефективності взаємодії громадськості та влади за напрямом, описаним нами, поряд з роботою над

змiнами в суспiльнiй свiдомостi, слiд здiйснювати постiйну навчально-консультативну роботу як з журналістами, так i з державними службовцями. У разі реалізації навіть мінімуму зазначених умов, на нашу думку, можна буде відзначати покращення і ефективність комунікативної політики владних структур і загальної атмосфери у взаєминах суспільства та влади в Україні.

## **Через демократичний консенсус до громадянського суспільства**

**А.І. Ключ,**  
*доцент кафедри політології  
Дніпропетровського національного  
університету*

Глибина і характер соціальних перетворень у сучасній Україні мають велику вагу і в більшості своїй безпрецедентний характер. Україна активно включилась у загальносвітовий процес. Розпочався і набрав значних темпів процес становлення національної державності. Загальновизнаним став пріоритет демократичного режиму влади, притаманний найбільш розвинутим країнам. Підтвердилась прихильність України до міжнародних правових норм людського співіснування, в основі яких - Загальна декларація прав людини. Розпочався процес подолання відчуження людини від власності, влади, результатів своєї діяльності – найбільш тяжкого спадку тоталітарної системи. В основу розвитку українського суспільства покладено гуманістичні критерії.

Але важка криза, в якій перебуває Україна й усі інші республіки колишнього СРСР, а тепер незалежні держави, настільки глибока, наскільки глибоко в кожній із них тоталітаризм деформував їх національні джерела і фактори розвитку. Тоталітарний тип суспільного устрою зумовив перетворення держави у військову наддержаву, але не зміг створити нормальних умов як для життя окремої людини і реалізації її інтересів, так і для стимулювання

прогресивного розвитку суспільства в цілому. Враховуючи це, сподіватися на швидке та безпроблемне вирішення більшості завдань побудови громадянського суспільства не варто.

Одним із важливих та ефективних шляхів формування громадянського суспільства та правової держави є створення єдиного блоку зорієнтованного на конструктивні зміни загальноцивілізованого характеру. Рух в цьому напрямі неможливий без консенсусу між протидіючими національними, соціальними, політичними силами відносно головних цінностей. Без такої злагоди, що забезпечить соціальну стабільність, не може бути і мови про успішне здійснення радикальних структурних реформ.

В соціологічному розумінні консенсус - це “согласие значимого большинства людей любого сообщества относительно наиболее важных аспектов его социального порядка, выраженное в действиях (Современная западная социология: Словарь.- М., 1990.- С. 134). Він являє собою нормальну структуру соціальної активності та її носіїв і спостерігається лише в умовах соціально-політичної стабільності.

Наша країна знала в своїй історії різні формули соціального консенсусу: від “православ’я – самодержавність – народність” до “соціально-політичної та ідейної єдності радянського народу.” І один, і другий авторитарні за методами організації та способами функціонування. Вистраждавши право на демократію як єдино можливий шлях до суспільного прогресу, ми повинні сьогодні створити для неї головну умову - демократичний консенсус. При відсутності власного досвіду демократичного розвитку нам необхідно творчо та конструктивно використати надбання подібної діяльності країн Заходу. Їх досвід буде корисним в плані загальних уявлень про передумови та шляхи досягнення такої суспільної злагоди, яка сьогодні є їх характерною рисою.

Найбільш послідовним та успішним процес формування демократичного консенсусу був в Голландії, Великобританії, країнах Північної Європи. Формування головних демократичних цінностей та інститутів там відбувалось безперервно на протязі декількох століть. Цьому сприяли певні соціально-економічні, політико-правові,

соціокультурні фактори, пріоритет яких в різних країнах був далеко не однаковим.

Таємницю народження капіталізму найчастіше пояснюють в рамках теорії первинного накопичення капіталу К. Маркса чи концепції протестантської етики М. Вебера. Але на думку деяких авторів ці два фактори не були домінуючими в ряді країн, і перш за все в Голландії. Консенсус голландської нації формувався переважно на інституціоналізації принципу незворушності права, перш за все права приватної власності, та свободи ініціативи і конкуренції. В зв'язку з тим, що зміцнення цих прав та цінностей відбувалось в боротьбі проти зовнішнього ворога, освячуючи їх героїкою національного визволення, процес національної консолідації проходив менш конфліктно, пом'якшуючи і класові протиріччя.

Аналогічні процеси спостерігались і в Англії. Політико-правова інституціоналізація нерідко відставала від економічного розвитку, що приводило до гострих соціальних конфліктів подібних буржуазній революції 1649 року. І все ж характерною особливістю розвитку Англії починаючи з XIII століття було поступове економічне та соціальне звільнення громадян шляхом надання “хартії вольностей” – громадянських свобод, свободи купівлі-продажу. В країні особиста свобода дуже рано стала загальним здобуттям і це, мабуть, є однією з причин ідеологічної прихильності англійців до самого слова “свобода”.

Успіх британської демократії базувався не тільки на соціально – економічних та правових передумовах, але й на геополітичній перевазі “володарки морів”, її духовних цінностях, і перш за все на трудовій мотивації громадян, прихильних до протестантської етики. Могутній економічний зріст сприяв формуванню значного прошарку середнього класу – головної опори демократії та стабільності в суспільстві, здійснював вплив на політичну культуру та національний характер.

Ще більш очевидно значення непорушності прав і свобод демонструє історія США. Спеціалісти звертають увагу на масштаб консолідації американців відносно ідеалів. Так, С. Хантінгтон зазначає, що на відміну від більшості європейських суспільств в Сполучених Штатах Америки був

і є широкий консенсус відносно головних політичних цінностей та переконань. Саме ці цінності та переконання, що часто мають назву Американської Віри, історично послужили джерелом американської національної ідентичності. (Соціально-політичні науки.- 1991.-№9.-С.62.). На відміну від цінностей більшості інших суспільств, цінності цієї віри є ліберальними, індивідуалістичними, демократичними, егалітарними, а тому антиавторитарними.

Названі особливості національного менталітету здійснили свій вплив і на партійно – політичну інфраструктуру американського суспільства. Дві протидіючі партії і відповідні їм два напрями буржуазної ідеології, хоч і пропонували свої альтернативні політичні курси, але не ставили при цьому під сумнів комплекс політичних, державних та правових принципів, покладених в основу буржуазної суспільно – політичної системи. Незважаючи на відмінності по широкому колі ідей та концепцій суспільного і державного устрою, більшість політично активного населення американських штатів поділяли ідеї конституціоналізму, індивідуалізму, свободи віросповідання, слова, друку та інші. Дотримання та реалізація цих принципів створювали передумови для визнання кожною із сторін “законності” існування іншої сторони, а значить, готовності до компромісу, консенсусу.

Очевидно, процес нарощування демократичного простору в суспільстві що йде від тоталітаризму, авторитаризму чи абсолютизму, передбачає ряд суттєвих політико-правових, соціально-економічних, соціокультурних передумов. Якщо ж вони відсутні, демократія буває недосконалою та слабкою, а формування демократичної більшості може затягнутись на століття. Так, у Франції перехід до демократичної політичної системи, початий Великою Французькою буржуазною революцією, ознаменувався серією соціальних та політичних революцій, контрреволюцій, реставрацій та ін. Як зазначає А. Мігранян, лише на початку 80-х років XX століття відбулося остаточне приручення останньої крупної потенційно антисистемної сили (блок соціалістів і комуністів), яка, прийшовши до влади, зцементувала та придала англосаксонський характер французькій політичній системі (Мигранян А. Долгий путь к европейскому дому//Новый

мир.-1989.-№ 7.-С.167). Майже 200 років пішло на те, щоб підготувати до демократії соціально – класову структуру, переформувати національний характер, звичаї, традиції, створити відповідну політичну культуру.

В новітній історії є приклади і динамічного нарощування демократичного простору і зміцнення демократичної злагоди в суспільному житті. Перш за все мова йде про Іспанію середини 70-х років ХХ століття, яка здійснила перехід від авторитарного військово-фашистського режиму до демократичного парламентського суспільного устрою. В рамках громадянського суспільства постійно формувався новий, достатньо стабільний центр з різних соціально-класових сил, що створило передумови для переходу авторитарної влади в руки громадянської адміністрації, яка сформувалась на основі демократичних принципів. Сьогодні в цій країні розвивається тенденція політичної стабільності, яка працює на користь консолідації головних електоральних та політичних сил навколо центру – лівоцентристської, центристської та правоцентристської частини політичного спектру при одночасному послабленні його флангів. Ця тенденція має майже двадцятилітню традицію і суттєво впливає на політичну культуру нації та суспільну стабільність.

Звісно, що досвід Іспанії не можливо механічно перенести на інший соціокультурний ґрунт. Разом з тим не можливо не побачити ряд обставин, що роблять саме цей досвід особливо важливим для нас сьогодні. Країна другого ешелону капіталізму, що здійснила модернізацію “навздогін” більш розвинутим європейським сусідам, зуміла перейти від диктатури до демократії без кривавої боротьби, повстань та війн. Ефективний економічний розвиток та наявність демократичного консенсусу в суспільстві - дві константи сучасної іспанської демократії. Для нас же як перше, так і друге – вимучена проблема.

Легітимізація демократичної влади можлива тільки при визнанні ведучими ідейно-політичними течіями – як консерваторами і центристами, так і лівими партіями – головних “правил гри”, які визначають сутність влади, при їх послідовному дотриманні консенсусу відносно найважливіших цінностей та інститутів демократії. Прихід до влади радикальних сил чи намагання утвердити

демократичні принципи надто радикальними методами, ігноруючи інтереси та позиції впливових політичних угруповань, може привести до зворотніх результатів. В нашій вітчизняній історії, на жаль, немає стійкої традиції формування демократичного, громадянського суспільства. Своєрідність та специфіка формування демократичного консенсусу в Україні зумовлюється такими чинниками:

1. Відсутністю у суспільстві сталих політичних традицій функціонування демократичних інститутів.

2. Незавершеністю інституціоналізації політичних партій – майже всі вони не визначають політико – економічний розвиток держави.

3. Повільністю темпів соціальної стратифікації та диференціації суспільства.

4. Повільністю процесу адаптації ціннісних уявлень класичних ідеологій.

5. Гальмуванням процесу ринкових економічних перетворень.

6. Наявністю суперечностей українського суспільства на різних рівнях: Захід – Схід, центр – регіон, держава – церква, місто – село тощо.

Сьогодні жодна з політичних партій України не спроможна самостійно організувати всю необхідну роботу з трансформації суспільства. Разом з тим очевидно, що позиції багатьох політичних партій суттєво збігаються. Це об'єктивно вимагає згуртування всіх демократичних, реформаторських сил для утворення в країні міцної політичної більшості, що забезпечить підтримку докорінного реформування держави. Необхідно створити реформаторський блок на широкій соціальній основі. Він може спиратись на численні масові громадські організації, що вже поступово формують громадянське суспільство, все більше виявляють свою активність і зрілість, висловлюють інтереси і демонструють розмаїття підходів, концепцій, пропозицій для широкого загалу й окремих верств суспільства.

Для вирішення важливих завдань формування громадянського суспільства Україні необхідні політичні сили, здатні конструктивно і відповідально розв'язувати найскладніші суспільні проблеми, які мають широку соціальну базу і поєднують потреби широких верств населення із загальнонаціональними інтересами. Влада

повинна належати тим, хто здатний не тільки проголосити правильну політичну лінію, але й забезпечити її реалізацію в інтересах народу.

Глибина й масштабність завдань формування демократичного консенсусу вимагають пошуку шляхів порозуміння, певного узгодження інтересів, компромісних рішень на основі суспільно – політичного та ідеологічного плюралізму. Громадянська злагода, толерантність, соціальне партнерство є запорукою здійснення реформ в Україні.

Сьогодні цілком очевидно, що будувати майбутнє не можна в інтересах одних верств, пригнічуючи інші. Шанс України стати дійсно великою державою в тому, щоб, уникнувши гострої конфліктності, знайти компромісні, взаємоприйнятні рішення, сформувані демократичний консенсус.

## ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО: УСЛОВИЯ ДОСТИЖЕНИЯ

**Юрий Лесько,**  
*политолог-исследователь,  
преподаватель МАУП*

Гражданское общество появляется при высоком политическом сознании большинства граждан. На Украине препятствиями для его создания остается воспитание у старшего поколения чрезмерного поклонения начальнику и власти и предательство государственными структурами человека в начале 90-х гг. Вернуть кредит доверия нелегко. И это возможно только при равном диалоге властей и общества. Никакой особенной формы с Украинской спецификой для этого придумывать нет необходимости. Такую функцию от имени общества несут партии, создающиеся для отстаивания интересов определенных групп и борьбы за власть; и общественные организации призванные озвучивать появляющиеся постоянно перед государством, обществом и человеком конкретные проблемы, а при несложности и решать какие-то задачи.

В основу создания гражданского общества вкладывается приоритет человеческих прав и обязанностей друг перед другом и обществом. Вступая в любую организацию, человек приобретает определенные права и обязанности как внутри структуры, так и вне ее. Но как сегодня говорить об ответственности, если до сих пор депутаты не могут принять гражданский и гражданско-процессуальный, а также уголовно-процессуальный кодексы. Только 5 апреля принят новый, основанный на уважении человека уголовный кодекс.

Как относиться к партиям, если в Верховной Раде за три года работы произошло 558 переходов из фракции во фракцию (эту цифру называл В. Ющенко). И очень может быть, что появление новой сильной финансовой Партии Регионов увеличит число переходов. На этом фоне решение парламента о пропорциональных выборах кажется анекдотом. Слава Богу, Президент наложил вето. Правда, принявшие более жесткий закон о партиях депутаты могут постараться преодолеть президентское сопротивление. Но наиболее смешной подобная проблема кажется на фоне ситуации в местных советах, в которых подавляющее число депутатов беспартийные. Все же дело не только в системе выборов. Для плодотворного существования гражданского общества необходимо богатство социальных инициатив – такие инициативы в стремлении сохранить свои авторские права часто выдвигают депутаты-одиночки. Выход подобных людей на республиканскую аудиторию позволяет только возможность личного выдвижения. Не страшно для существования государства и большое количество партий. В ФРГ зарегистрировано более 200 партий, главное, чтобы программа партий соответствовала законам. Именно обилие партий заставляет дряхлеющих лидеров уступать свои позиции молодым соратникам. Постоянно держать руки на пульсе общественных желаний. Сейчас в США два независимых губернатора, и постоянно выдвигаются сотни желающих занять президентское кресло. А порой третий весьма серьезно влияет на исход выборов, достаточно вспомнить Роса Перо. Но на одних партиях Украинская политика далеко не уедет.

Важнейшую роль в диалоге властей и общества должны нести различные общественные организации. Пока влияние обильно освоивших грантовый рынок структур весьма и весьма мало. Это объясняется привычкой украинских чиновников не допускать посторонних к решению серьезных проблем, лишняя голова вызывает у них страх, а не желание искать компромисс. Впрочем, многие из этих организаций существуют только с целью засветки лидеров или для получения международных

грантов. Радует, что некоторые из них умудряются при этом приносить и какую-то пользу. Очень хочется, чтобы подобных общественных организаций было побольше.

Не стоит заканчивать на просительной ноте. На Украине есть надежда, что приближение выборов расшевелит слишком увлекшихся пиарными мероприятиями парламентариев. Заставит их ускоренно принять необходимые обществу и человеку законы и кодексы. Надежда, что внутри ведомственные инструкции придут в согласие с Конституцией. Что партии, общественные организации и чиновники будут почаще вспоминать о каждом гражданине своего государства.

## **Поняття, соціальна сутність та використання Public Relations в діяльності органів місцевої влади**

**Вишняков Василь Миколайович,**  
*магістр державного управління*

Термін “зв’язок з громадськістю”, (далі ЗГ), а ще більш його англомовний аналог – “паблік рілейшнз” (далі ПР), з’явився відносно недавно, але стійко увійшов в наш ужитковий словниковий запас. Пов’язано це з появою в нашому суспільстві нового типу відношень, покликаних до життя процесами демократизації політичної системи і формування в економіці України ринкових структур і відношень.

Вважається, що термін ПР вперше було вжито президентом США Т.Джефферсоном у 1807 р., хоча зберігається чимало свідчень того, якого значення впливові на громадську думку приділялося завжди, ще із Стародавнього світу. Відомо близько 500 визначень поняття ПР. Спільним для переважної більшості з них є характеристика ПР як системи двосторонніх відносин у державному та приватному секторах, що має на меті досягнення взаєморозуміння в суспільстві, аналіз тенденцій його розвитку, правдиве інформування громадськості з усіх питань діяльності відповідних організацій, сприяння ефективному розвитку плюралістичного суспільства.

1. ПР державних органів спрямовуються на інформування громадськості про діяльність відповідних структур, їх досягнення, плани на майбутнє;

2. ПР політичних партій – на роз'яснення програмних настанов партії, платформи її кандидатів на виборах;

3. ПР у сфері бізнесу – як один із засобів рекламування, пропозиції товарів чи послуг і таке інше.

Мета ПР полягає у здійсненні впливу на громадську думку, щоб схилити її до підтримки організації, в інтересах якої ця діяльність здійснюється. Програма ПР, як правило, містить збирання інформації і здійснення зворотнього зв'язку; оцінку діяльності за її ефективністю.

ПР розглядається як одна із структурних служб демократичного суспільства, в якому громадськість має право на інформацію щодо всіх фактів суспільного життя. Її значення посилюється в умовах зростання ролі та впливу громадської думки.

Введення загального виборчого права і формування системи інститутів громадянського суспільства (партій, незалежних ЗМІ, профспілок, громадських організацій тощо) створили нову ситуацію у взаємовідносинах громадян і їх об'єднань з державою. Не тільки громадяни та їх об'єднання опинилися в залежності від влади, але й інститути державної влади опинилися під впливом громадян та їх об'єднань. Більше того – в країнах Заходу громадянське суспільство стало над державою. В цих умовах держава вже не може виконувати свої функції, не взаємодіючи з громадськими об'єднаннями і рядовими громадянами, не здобуваючи їх підтримку і ухвалення при вирішенні життєво важливих завдань.

Функції примусу і диктату в діяльності держави все частіше починають поступати позиції функціям координації інтересів та зусиль різних груп населення і організацій в вирішенні визначних питань. Це, в свою чергу, зробило необхідним створення в органах державної влади спеціальних структур, які забезпечують постійний діалог цих органів з населенням та громадськими структурами. І це вже видно на прикладі утворення і діяльності в Дніпропетровську управліннь внутрішньої політики в міському виконкомі та обласній державній адміністрації, громадської Ради при міському голові.

Такий стан речей викликає необхідність розробляти і запроваджувати технології ПР, яке є мистецтвом чи наукою про досягнення гармонії завдяки порозумінню, застосованого на правді і повній інформованості. ПР повинно включати в себе такі основні сфери діяльності: суспільна думка, суспільні відносини, життя місцевої громади, фінансово-економічні відносини, споживчі відносини, дослідження та статистика, ЗМІ тощо.

ПР повинно базуватися на певних фундаментальних принципах.

Перший з них – принцип демократії: суб'єкти громадських відносин реалізують свої права на засадах політичної, економічної, духовної свободи. Володіючи рівними правами та маючи рівні обов'язки, вони будують функціональні взаємовідносини з партнерами по бізнесу, політиці, культурі як взаємовідносини “суспільного договору”, узгоджених інтересів.

Другий принцип – це принцип альтернативи. Різноманітність суспільних відносин породжує невичерпність управлінських альтернатив: у постанові мети, у виборі партнерів по спільній діяльності, у застосуванні різних технологій управління тощо.

Третій принцип – це принцип громадського консенсусу, громадської згоди. Природа цієї діяльності така, що вона будується на засадах взаємопорозуміння. Організації ПР, осмислюючи існуючі протиріччя, вступаючи в зону конфлікту, прогнозує їх, формують програму своєї діяльності як програми згоди, котра спирається на максимальне широке використання конструктивного потенціалу сторін: на пошук реально існуючих або які створюються – з обоюдної згоди – взаємосприємливих потреб.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Подводя итоги «круглого стола», можно сделать вывод, что реально ни в стране, ни в регионе еще не отработаны способы взаимодействия между органами государственной власти и общественно-политическими организациями, но такой процесс уже идет и имеет первые положительные и многообещающие результаты. Пока еще наличный потенциал горизонтальных общественных структур слабо используется в деятельности власти, в процессе формирования и функционирования органов местного самоуправления. Но именно горизонтальные социально-политические структуры начинают выполнять функции агрегирования и артикуляции интересов и запросов населения.

Только-только начинается налаживание взаимовыгодного сотрудничества между властью и общественностью, не по всем позициям они еще не могут найти консенсус. Участники «круглого стола» отметили широкие возможности оптимизации такого сотрудничества, и предложили продолжать обсуждение указанной проблемы, для выработки практических рекомендаций как для общественно-политических организаций, так и для органов власти и обмена положительным опытом.

Настоящий бюллетень является окончанием очередной программы ДЦСИ, направленной на содействие развитию общественных институтов и массовой политической активности граждан в регионе, но затронутые вопросы и проблемы останутся в центре нашего внимания в последующих программах. Мы рады будем обсудить эти и другие вопросы, касающиеся становления демократии и гражданского общества в нашей стране и регионе со всеми заинтересованными лицами и организациями. Наш телефон 778-23-62.

# ОГЛАВЛЕНИЕ

|                                                                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУПЛЕНИЕ                                                                                                                           | 2  |
| Механизмы взаимодействия власти<br>и общественности (результаты экспертного опроса)                                                  | 4  |
| А.П. ПАЩЕНКО. Роль партій і громадських організацій<br>в налагодженні ефективної взаємодії між владою і<br>громадськістю в регіоні   | 13 |
| О.Г. АРАБУЛИ. Механизмы взаимодействия власти и<br>политических партий                                                               | 15 |
| Майя ЛЕБЕДЕВА. Эффективность деятельности местных<br>общественных организаций и их роль во взаимодействии<br>власти и общественности | 17 |
| Светлана ТОРОПЧИНА-АГАЛАКОВА. Правовое<br>обеспечение взаимодействия власти и общественности                                         | 18 |
| П.М. ВАСИЛЬЕВ. Опыт взаимодействия ветеранских<br>организаций Днепропетровска с властью                                              | 21 |
| Валерій Дрешпак. Журналісти та державні службовці у<br>комунікативному ланцюгу «суспільство - влада»                                 | 24 |
| А.І. КЛЮЙ, Через демократичний консенсус до<br>громадянського суспільства                                                            | 27 |
| Юрий ЛЕСЬКО. Гражданское общество: условия<br>достижения                                                                             | 33 |
| В.М. ВИШНЯКОВ. Поняття, соціальна сутність та<br>використання <i>Public Relations</i> в діяльності органів<br>місцевої влади         | 35 |

---

*Издано при содействии  
Национального Фонда «В поддержку демократии»*

**РЕКОЛЛЕГИЯ БЮЛЛЕТЕНЯ:**

Е. Шаройкина,  
С. Довгаль,  
О. Гаврюшин,  
А. Колохина,  
М. Гуревич,  
Е. Бородин

Издатель: Днепровский центр социальных исследований  
ул. Ленинградская, 68; офис 207  
Тел. (056) 778-23-62

Компьютерная верстка и корректура – П.Динец

---

40 стр. А5, тираж 1000 экз.  
Отпечатан с готового оригинал-макета  
на ризографе фирмы «ПИРАМИДА»